

Kirovohrad City Council, its executive committee №142]. (2016, March 29). Retrieved from: <https://www.kr-rada.gov.ua/uploads/documents/14981-7-0606016-24062016.pdf> [in Ukrainian].

11. Rumiantseva, V.H., & Ym, V.V. (2008). Ynstytut obrashchenyi hrazhdan v orhany hosudarstvennoi y mestnoi vlasty: poniatye, sushchnost, sodержanye. [Institute of citizens' appeals to state and local authorities: concept, essence, content.]. *Ystoriya hosudarstva y prava*, 14, 2 [in Russian].

12. Tsymbaliuk, V.I., & Kisilevych, K.O. (2017). Zvernennia hromadian yak vazhlyva skladova zakhystu prav i svobod liudyny ta hromadianyna v Ukraini. [Citizens' appeals as important components of protection of human and civil rights and freedoms in Ukraine.]. «*Molody vchenyi*», 5.1 (45.1), 149-154 Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/37.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 14.10.2019

УДК 347.675.8

Босий Вадим Петрович,

докторант Науково-дослідного інституту публічного права,
кандидат юридичних наук

СКЛАД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОДАТКОВОГО АБО ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ

В статті наголошено, що адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту є спеціальним та передбачає сукупність взаємопов'язаних між собою елементів (прав та обов'язків, свобод та законних інтересів, відповідальності), які визначають роль та місце біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту у системі адміністративно-правових відносин, та які врегульовані нормами адміністративного права.

З'ясовано, що адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту є комплексною правовою категорією, що визначає роль та місце вказаної категорії осіб у взаємовідносинах із органами державної влади в Україні та громадянами України.

До складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту ми відносимо такі елементи як: права та обов'язки, свободи, відповідальність та порядок набуття такого статусу.

Наголошено, що адміністративно-правовий статус біженця та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту визначається законодавством держави теперішнього перебування та виокремлює його в самостійну правову категорію вказаних суб'єктів.

Ключові слова: біженці, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту, правовий статус, склад адміністративно-правового статусу, порядок набуття статусу, права, обов'язки, правові гарантії.

Bosiy V. COMPOSITION OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF REFUGEES AND PERSONS IN NEED OF ADDITIONAL OR TEMPORARY PROTECTION

The article emphasizes that the administrative and legal status of refugees and persons in need of additional or temporary protection is special and provides a set of interrelated elements (rights and responsibilities, freedoms and legitimate interests, responsibilities) that determine the role and place refugees and persons in need of additional or temporary protection in the system of administrative-legal relations, and which are regulated by the norms of administrative law.

It was found that the administrative and legal status of refugees and persons in need of additional or temporary protection is a complex legal category that determines the role and place of this category of persons in relations with public authorities in Ukraine and citizens of Ukraine.

The administrative and legal status of refugees and persons in need of additional or temporary protection includes such elements as: rights and responsibilities, freedoms, responsibilities and the procedure for obtaining such status.

It is emphasized that the administrative and legal status of a refugee and persons in need of additional or temporary protection is determined by the legislation of the current state of residence and distinguishes it into an independent legal category of these entities.

Key words: refugees, persons in need of additional or temporary protection, legal status, composition of administrative and legal status, procedure for acquiring status, rights, responsibilities, legal guarantees.

Постановка проблеми. Конституція України у своїй Преамбулі закріпила прагнення розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу [1]. Відповідний розвиток можливий за умови чіткої та узгодженої регламентації та реалізації основних прав та обов'язків людини і громадянина, що знайшли своє відображення у розділі II Основного Закону нашої держави. А відтак, діяльність органів державної влади повинна реалізовуватися у своєрідних межах відповідної сфери суспільних відносин, та спиратися на фундаментальні демократичні цінності прав людини та верховенства права.

В той же час, після Подій Революції Гідності 2014 р. органи державної влади деякою мірою виявилися неспроможними ефективно реалізовувати права окремих категорій громадян, оскільки проведення Операції Об'єднаних Сил та фактично окупація Донецької та Луганської областей зумовили численні переміщення як українських громадян до сусідніх областей так й іноземців, які перебували на таких територіях, і з кожним

роком їх кількість невпинно зростає. Так, для порівняння станом на 6 липня 2015 р. Міністерством соціальної політики України було обліковано по Україні 1 млн. 369 тис. 844 внутрішньо переміщених осіб та іноземців [2], своєю чергою, станом на 22 квітня 2019 р., за інформацією Міністерства соціальної політики України, за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, взято на облік 1 млн. 376 тис. 517 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та Автономної Республіки Крим [3]. А станом на 29 липня 2019 р. ця кількість перевищила показник у 1 млн. 404 тис. 926 осіб [4]. Відповідно зазначені статистичні показники свідчать про невпинні темпи росту біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Зазначене зумовлює перегляд ряду законодавчих положень щодо врегулювання реалізації останніми своїх прав та обов'язків, що складають основу їх правового статусу.

Враховуючи викладене, наразі актуальними залишаються питання щодо визначення складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту та проблемних питань його реалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту останні декілька років постійно привертають увагу у дослідників та вчених різних правових наук. Так, окреслена тематика стала предметом наукових праць таких вчених як: Є. С. Герасименко, О. А. Гончаренко, О. В. Джафарова, Р. А. Калюжний, І. Г. Ковалишин, А. М. Колодій, В. В. Кравченко, Ю. В. Мельник, В. В. Молдован, А. Ю. Олійник, В. Ф. Погорілко, О. Р. Поєдинок, П. М. Рабінович, А. Л. Свящук, Г. С. Тимчик, Я. П. Турецька, А. Л. Чернявський, С. Б. Чехович та інші. Вказані вчені зробили значний внесок у розвиток науки адміністративного права, проте мало дослідженою залишається тематика визначення складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

Таким чином, необхідність підвищення адміністративно-правового регулювання правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, наявність законодавчих та організаційних проблем у забезпеченні реалізації їх адміністративно-правового статусу, недостатність наукового опрацювання зазначеної тематики обумовлюють актуальність наукового дослідження складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

Мета статті полягає по-перше, у з'ясуванні адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту як комплексної правової категорії, що визначає роль та місце вказаної категорії осіб у взаємовідносинах із органами державної влади в Україні та громадянами України; по-друге, у визначенні поняття та виокремленні основних елементів складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до аналізу складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, доцільним є визначитися із такою базовою категорією даної наукової статті як «правовий статус». Зазначимо, що вказане поняття неодноразово ставало предметом наукових дискусій представників різних галузей права, проте з приводу якого й досі залишається невирішеним ряд питань, зокрема, щодо складових такого статусу. Відповідно дослідження сутності поняття «правовий статус» є вельми актуальним. Наголошуючи на важливості встановлення конституційно-правового статусу біженців К. Г. Волинка стверджує, що забезпечення прав і свобод людини та громадянина передбачає створення певних умов, за яких їх реалізація є безперешкодною і максимально ефективною, їх охорона здійснюється з метою запобігання найменшій можливості їх порушення, а захист від скоєного правопорушення сприяє їх відновленню і притягненню винної особи до відповідальності. До складових елементів механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина автор відносить правовий статус особи, юридичні гарантії прав і свобод та загально-соціальні умови, що знаходяться між собою у взаємних відносинах [5, с. 5]. Своєю чергою автор І. Ковалишин, до проблеми правового статусу біженців підходить з двох сторін, з однієї – це частина загальної проблеми правового статусу особи в сучасному світі, прав людини і громадянина; з іншого – цю проблему необхідно розглядати як складову проблеми правового статусу іноземців у країні їх тимчасового перебування [6, с. 40]. В цілому підтримуючи дослідника зауважимо, що визначення адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують тимчасового притулку або захисту можливо лише за умови визначення базових елементів з яких складається останній.

В загальнотеоретичній юриспруденції не завжди збігаються погляди щодо структури правового статусу особи.

Правовий статус особи – це насамперед система прав, свобод, законних інтересів і обов'язків особи, які закріплені в конституції, інших правових актах-документах, що мають нормативний зміст. Інакше кажучи, правовий статус особи – це насамперед система передбачених нормами права прав, свобод, законних інтересів і обов'язків особи як суб'єкта права.

«Складні зв'язки, що виникають між державою та індивідом, а також взаємини людей між собою фіксуються державою в юридичній формі – у формі прав, свобод і обов'язків, утворюючих правовий статус людини і громадянина», пише О. А. Лукашева [7, с. 91].

З огляду на основні категорії, які відображають можливу і належну поведінку особи, на нашу думку, не тільки «права», «свободи», «обов'язки» – основа правового статусу, його серцевина, центральна частина (приміром, Є. О. Гіда не випадково в одній із своїх статей зосереджує увагу саме на характеристичні «прав, свобод і обов'язків громадян України» [8, с. 22-30]. До цієї структурної частини статусу належать і «законні

інтереси» [9, с. 88] як особливий вид можливої поведінки суб'єктів права (іноді «законні інтереси» розглядають як елемент структури не правового, а соціального статусу [10, с. 409], як категорію «позаправову» або «доправову»: законний інтерес, тобто інтерес прямо не закріплений в юридичних правах і обов'язках – це інтерес, який «переує правам і обов'язкам» [7, с. 92].

З іншої точки зору, оскільки «права і обов'язки – основний вихідний елемент права» (найважливіший у структурі права, система прав і обов'язків – центр правової сфери) «правовий статус людини і громадянина може бути охарактеризований як система прав і обов'язків, законодавчо закріплена державою в конституціях та інших нормативно-юридичних актах» [7, с. 91].

Суб'єктивне право як елемент правового статусу – це гарантована законом і державою міра можливої поведінки суб'єкта права, яка дозволяє йому задовольняти свої інтереси (часто-густо на суб'єктивне право вказують як на «вид і міру можливої» поведінки суб'єкта права). Наприклад, власник будинку може ним володіти, користуватися, розпоряджатися, тобто він може в ньому жити, здати в оренду частину житлових приміщень, продати його або обміняти на що-небудь тощо.

Суб'єктивне право, як і юридичний обов'язок має певну структуру («зміст»). Під структурою суб'єктивного права розуміють певні складові частини (елементи) можливої поведінки уповноваженої особи. Суб'єктивне право являє собою єдність трьох видів можливої поведінки, інакше кажучи – правомочностей. В літературі [11, с. 211] їх іменують: а) «право-поведінка» – право на власні дії (можливість певної поведінки самої управненої особи); б) «право-вимагання» – право на дії з боку зобов'язаної особи (можливість вимагати від зобов'язаної особи певної поведінки); в) «право-домагання» – право на забезпечувальні дії з боку держави, право на державно-примусові дії (можливість, при невиконанні або неналежному виконанні зобов'язаною особою свого обов'язку, звернутись до держави для того, щоб даний обов'язок було виконано у примусовому порядку).

На відміну від суб'єктивного права, юридичний обов'язок – це міра належної (необхідної) поведінки зобов'язаного суб'єкта, яку він має здійснити на користь управненого суб'єкта, для задоволення його інтересів (часто-густо на юридичний обов'язок вказують як на «вид і міру належної» поведінки суб'єкта права). «Юридичний обов'язок» є гарантією здійснення «суб'єктивного права», без нього останнє стане фікцією. У зв'язку із чим, структура юридичного обов'язку відповідає структурі суб'єктивного права, є його «зворотною стороною», являє собою три види необхідної поведінки, а саме: а) необхідність здійснити певні дії або утриматись від здійснення певних дій (в інтересах, на користь уповноваженої особи); б) необхідність адекватно реагувати на законні вимоги уповноваженої особи; в) необхідність зазнати негативні наслідки за неправомірні дії (бездіяльність) щодо уповноваженої особи (необхідність зазнати застосування державно-примусових заходів як заходів відповідальності за неправомірну поведінку щодо управненої особи) [12, с. 338].

Включення обов'язків у правовий статус особи не порушує принципів свободи і правової держави, оскільки права одних осіб, не підкріплені обов'язками інших, реалізовані бути не можуть. Усі сфери дії правового статусу в єдності прав і обов'язків – це «простір свободи», заснований на свободі вибору, самовизначення й відповідальності особи перед суспільством та своїми співгромадянами (державою, формулюючи свої вимоги до індивідів у системі обов'язків, установлює заходи юридичної відповідальності за їхнє невиконання) [7, с. 99].

Слід зазначити, що кажучи про основу правового статусу, його центральну частину, тобто про «права» і «обов'язки», на сьогодні необхідно пам'ятати і про існування такого поняття (і явища) як «права людини». У зв'язку із чим, у даному контексті доцільно вказати на точку зору, відповідно до якої «права людини – основоположний елемент правового статусу особи, поряд з обов'язками та законними інтересами, узятими в єдності» [13, с. 400]. У свою чергу, «права людини» необхідно відокремлювати від «прав громадянина». «Права людини» і «права громадянина» є певною конкретизацією «прав» як елемента правового статусу особи (також в сучасній літературі вживається не тільки традиційний термін «обов'язки громадянина», але й термін «обов'язки людини» [14, с. 30]).

Поряд з таким елементом правового статусу особи як «права» знаходяться свободи. «Свободи» можна розглядати як елемент, який за своєю юридичною природою є найближчим до «прав». Не випадково, приміром, у тексті Конституції України законодавець нерідко використовує поряд із терміном «права» і термін «свободи», що загалом є традиційним для «конституційного законодавства» (подібна практика виникла ще в XVIII-XIX вв.). Однак ознаки розрізнення «прав» і «свобод», особливо з точки зору прикладної юриспруденції, встановити досить складно. Наприклад, в літературі нерідко сферу «політичних прав», відповідні конкретні правомочності, іменують «свободами».

Особливістю Конституції України є те, що іноді в тексті відповідної статті говориться винятково про «свободу» (приклад: «кожному гарантується свобода... творчості»), але нерідко законодавець говорить про «свободи» як про «права» (приклад: «кожному гарантується право на свободу думки і слова»). Термін «свобода», коли його використовує законодавець в Конституції України поряд із терміном «право», вказує на природність відповідного суб'єктивного права, підкреслює, що є свобода його мати [1]. Але і «права» і «свободи» – це можлива поведінка людини як суб'єкта права.

Як зазначає П.М. Рабінович, «у різних документах, юридичних актах (зокрема, міжнародно-правових) і в національному законодавстві, у науковій та публіцистичній літературі часто-густо вживається вираз «права і свободи людини». Проте відмінність між правами і свободами як соціальними явищами, а також між

відповідними поняттями (якщо не вважати їх тотожними) ще й донині однозначно не з'ясована навіть на загальнотеоретичному рівні. Тому терміни «права» і «свободи» нерідко використовуються як синоніми. І якщо зміст поняття прав людини розкривати через філософську категорію «можливості», то така його інтерпретація обійматиме, напевно, також і поняття свобод людини» [14, с. 19].

Таким чином, якщо для юриста-практика немає принципового розрізнення між «правами» і «свободами», то розмежування, приміром, за адресатом «прав людини» і «прав громадянина» має прикладне значення. «Права людини» адресовані всім людям, які проживають, перебувають у даній країні (приклад: право на життя, право на невтручання в особисте й сімейне життя), тобто «права людини» – це певні види можливої поведінки будь-якої людини. «Права громадянина» поширюються тільки на громадян даної держави (приклад: право брати участь в управлінні державними справами, право на соціальний захист), тобто «права громадянина» – це певні види можливої поведінки тільки тієї людини, котра має громадянство даної держави. Разом з тим, держава громадянам іншої держави, котрі перебувають на її території, може надати певні права своїх громадян (на підставі відповідного міждержавного договору).

З огляду на зміст правового статусу особи також треба розрізнявати такі юридичні категорії як «основні права» й «інші права».

Зазначимо, що розділ І Конституції України репрезентує більш абстрактне за змістом формулювання: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» (ст. 8). Основні права не припускають, що інші права є менш важливими, менш значущими. Розрізнення основних та інших прав акцентує увагу тільки на тому, що основні права є правовою основою для інших прав, останні є похідними від перших як первинних прав, в основних правах кореняться можливості виникнення багатьох інших прав [7, с. 136].

Особливістю прав людини як елемента правового статусу особи є те, що з певної точки зору, права людини – «це суб'єктивні права, що виражають не потенційні, а реальні можливості індивіда, закріплені у конституціях та законах» [7, с. 53]. Але, на нашу думку, на відміну від «суб'єктивних прав», передбачених об'єктивним правом, тобто правом як результатом державного волевиявлення (за термінологією П.М. Рабіновича – «спеціально-соціальним правом», «юридичним правом», «об'єктивним юридичним правом» [15, с. 17, с. 95, с. 103]), «права людини» – це невід'ємна, невідчужувана міра свободи людини в сучасному державно організованому суспільстві. Права людини – це невід'ємні можливості (соціально-економічні, політичні, культурні тощо) вільного самовизначення, вільної самореалізації, життєдіяльності людини в суспільстві.

Найбільш поширеною точкою зору щодо розуміння природи прав людини є «розуміння їх насамперед як певних соціальних можливостей», можливостей «повноцінного, всебічного та вільного розвитку» людини (можливостей, узгоджених з можливостями розвитку інших) [13, с. 399].

Слід також навести позиції тих науковців, які вже досліджували правовий статус біженців. Зокрема, на думку Є. Микитенко, що правовий статус біженця являє собою правовий інститут, створений з метою надання захисту й допомоги людям, яким загрожує переслідування в країнах проживання [16, с. 38]. О. Котляр вважає, що специфіка правового статусу біженців полягає у тому, що вони водночас наділені основними правами людини, які застосовуються до всіх осіб незалежно від статусу і носять загальний характер, і користуються правами та привілеями, властивими лише біженцям, якими вони наділені на підставі спеціальних універсальних і регіональних міжнародних угод [17, с. 205]. Тобто, адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту безпосередньо пов'язаний із конституційно-правовим статусом особи, проте має свої особливості, що й виокремлює його в окрему правову категорію.

Аналіз наведених позицій дає підстави дійти висновку, що адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту – це передбачена нормами адміністративного права сукупність взаємопов'язаних між собою елементів (прав та обов'язків, свобод та законних інтересів, відповідальності), які визначають роль та місце біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту у системі адміністративно-правових відносин.

Першочерговим слід вказати, що біженці та особи, які потребують додаткового захисту, користуються тими самими правами і свободами, а також мають такі самі обов'язки, як і громадяни України, крім випадків, установлених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [18].

Серед окремих прав та обов'язків, що визначають біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту від інших категорій осіб слід назвати такі:

- право на тимчасове працевлаштування, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому законодавством України;
- право на проживання у родичів, у готелі, піднаймання житлового приміщення або користування житлом, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців;
- право на безоплатну правову допомогу в установленому порядку;
- право на конфіденційне листування з УВКБ ООН та право на відвідання співробітниками УВКБ ООН (ч. 1 ст. 13);
- обов'язок відбути до визначеного місця тимчасового проживання у разі одержання направлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують

додаткового або тимчасового захисту;

– обов'язок проходити медичне обстеження на вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту;

– обов'язок з'являтися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у визначений ним строк та інші (ч. 2 ст. 13) [18].

Однією із особливостей, що визначає адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту є те, що така категорія осіб не користується захистом держави своєї громадянської приналежності, а також не підлягає видачі такої держави.

Окрім прав та обов'язків як базового ядра адміністративно-правового статусу, до його числа слід віднести також порядок набуття статусу біженця та особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, що є ідентифікатором його інтересів.

Висновки. Таким чином, адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту є спеціальним та передбачає сукупність взаємопов'язаних між собою елементів (прав та обов'язків, свобод та законних інтересів, відповідальності), які визначають роль та місце біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту у системі адміністративно-правових відносин, та які врегульовані нормами адміністративного права.

До складу адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту ми відносимо такі елементи як: права та обов'язки, свободи, законні інтереси, відповідальність та порядок набуття такого статусу.

Наголошено, що адміністративно-правовий статус біженця та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту визначається законодавством держави теперішнього перебування та виокремлює його в самостійну правову категорію вказаних суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

2. Звіт: Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <https://ua.odfoundation.eu/a/6740,zvit-zabezpechennja-prav-vnutrishno-peremishchenyh-osib-v-ukrayini/>.

3. Кількість переселенців з окупованих Криму й Донбасу перевищила 1 мільйон 374 тисячі // Суспільство / Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2687417-kilkist-pereselenciv-z-okupovanih-krimu-j-donbasu-perevisila-1-miljon-374-tisaci.html>.

4. Динаміка міграції в Україні: де зареєстрована найбільша кількість переселенців // Суспільство / Слово і діло: аналітичний портал : URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2019/10/31/infografika/obshhestvo/dinamika-migracii-ukraine-gde-zaregistrirovano-bolshe-vsego-pereselencev>.

5. Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 16 с.

6. Ковалишин І. Г. Правовий статус біженців в Україні як вид правового статусу іноземців. *Право України*. 2001. № 2. С. 38-42.

7. Права человека. Учебник для вузов / отв. ред. докт. юрид. наук Е.А. Лукашева. М.: НОРМА–ИНФРА М, 1999. 573 с.

8. Гіда Є. О. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків громадян України. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. 2005. Вип. 2. С. 22-30.

9. Малько А.В. Теория государства и права в вопросах и ответах. М.: Юристъ, 1997. 197 с.

10. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Х.: Консум, 2000. 704 с.

11. Комаров С.А. Общая теория государства и права : курс лекцій. М. : Манускрипт. 1996. 312 с.

12. Комаров С.А., Малько А.В. Теория государства и права. Учебно-методическое пособие. Краткий учебник для вузов. М., 1999. 448 с.

13. Общая теория права и государства: учебник / под ред. В.В. Лазарева. М.: Юристъ, 1996. 472 с.

14. Оксамытний В.В. Правомерное поведение личности. К.: Наук. думка, 1985. 175 с.

15. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави : навчальний посібник. Львів : Край, 2008. 224 с.

16. Микитенко Є. В. Щодо особливостей правового регулювання статусу біженців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 14(1). С. 38-40.

17. Котляр О. І. Співвідношення міжнародного права біженців та міжнародного права прав людини. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 120 (1). С. 200-208.

18. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.

REFERENCES:

1. Konstytucija Ukrajinu. [Constitution of Ukraine]. (1996, June 28). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrajinu» / Verkhovna Rada Ukrajinu. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>. [in Ukrainian].

2. Zvit: Zabezpechennja prav vnutrishnjo peremishhenykh osib v Ukrajinu. [Report: Ensuring the rights of

internally displaced persons in Ukraine]. Retrieved from: <https://ua.odfoundation.eu/a/6740,zvit-zabezpechennja-prav-vnutrishno-peremishchenyh-osib-v-ukrayini/>. [in Ukrainian].

3. Kiljkistj pereselenciv z okupovanykh Krymu j Donbasu perevyshhyla 1 miljion 374 tysjachi. [The number of migrants from the occupied Crimea and Donbass exceeded 1 million 374 thousand]. Ukrinform: muljtymedijna platforma inomovlennja Ukrajiny. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2687417-kilkist-pereselenciv-z-okupovanih-krimu-j-donbasu-perevisila-1-miljion-374-tisaci.html> [in Ukrainian].

4. Dynamika mighraciji v Ukrajinі: de zarejestrovana najbiljsja kiljkistj pereselenciv. [Dynamics of migration in Ukraine: where the largest number of migrants is registered]. Slovo i dilo: analitychnyj portal. Retrieved from: <https://ru.slovoidilo.ua/2019/10/31/infografika/obshhestvo/dinamika-migracii-ukraine-gde-zaregistrirovano-bolshe-vsego-pereselencev> [in Ukrainian].

5. Volynka, K. Gh. (2000). Mekhanizm zabezpechennja prav i svobod osoby: pytannja teoriji i praktyky. [The mechanism of ensuring the rights and freedoms of the individual: questions of theory and practice]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyjiv [in Ukrainian].

6. Kovalyshyn, I. Gh. (2001). Pravovyj status bizhenciv v Ukrajinі jak vyd pravovogho statusu inozemciv. [Legal status of refugees in Ukraine as a type of legal status of foreigners]. *Pravo Ukrajiny*, 2, 38-42 [in Ukrainian].

7. Lukasheva E.A. (Ed.). (1999). Prava cheloveka. Uchebnyk dlja vuzov. [Human rights. Textbook for universities]. M.: NORMA–YNFRA [in Russian].

8. Ghida, Je. O. (2005). Ponjattja i zahaljna kharakterystyka prav, svobod i obov'jazkiv ghromadjan Ukrajiny. [The concept and general characteristics of the rights, freedoms and responsibilities of citizens of Ukraine.]. *Visnyk Lughansjkoji akademiji vnutrishnikh sprav MVS*, 2, 22-30 [in Ukrainian].

9. Maljko, A.V. (1997). Teoryja ghosudarstva y prava v voprosakh y otvetakh. [Theory of the state and law in questions and answers.]. M.: Juryst [in Russian].

10. Skakun, O.F. (2000). Teoryja ghosudarstva y prava : uchebnyk. [Theory of state and law: a textbook.]. Kh.: Konsum [in Russian].

11. Komarov, S.A. (1996). Obshhaja teoryja ghosudarstva y prava : kurs lekcij. [General theory of state and law: a course of lectures]. M. : Manuskrjpt [in Russian].

12. Komarov, S.A., & Maljko, A.V. (1999). Teoryja ghosudarstva y prava. Uchebno-metodycheskoe posobyje. [The theory of state and law. Training manual. A short textbook for universities.]. Kratkij uchebnyk dlja vuzov. Moskva [in Russian].

13. Lazareva, V.V. (1996). Obshhaja teoryja prava y ghosudarstva: uchebnyk. [General theory of law and the state: a textbook]. M.: Juryst [in Russian].

14. Oksamytnyj, V.V. (1985). Pravomernoe povedenye lychnosty. [Legitimate behavior of the person]. Kyiv: Nauk. dumka [in Russian].

15. Rabinovych, P.M. (2008). Osnovy zahaljnoji teoriji prava ta derzhavy : navchaljnij posibnyk. [Fundamentals of the general theory of law and the state: a textbook]. Lviv : Kraj [in Ukrainian].

16. Mykytenko, Je. V. (2015). Shhodo osoblyvostej pravovogho reghuljuvannja statusu bizhenciv. [On the peculiarities of the legal regulation of refugee status.]. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija: Jurysprudencija*, 14(1), 38-40 [in Ukrainian].

17. Kotljar, O. I. (2014). Spivvidnoshennja mizhnarodnogho prava bizhenciv ta mizhnarodnogho prava prav ljudyny. [The ratio of international refugee law and international human rights law.]. *Aktualjni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 120 (1), 200-208 [in Ukrainian].

18. Zakon Ukrajiny Pro bizhenciv ta osib, jaki potrebujutj dodatkovogho abo tymchasovogho zakhystu № 3671-VI. [Law of Ukraine On refugees and persons in need of additional or temporary protection]. (2011, July 08). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 18.10.2019